СПРАВКА

ЗА ОТРАЗЯВАНЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ НА ПРОЕКТ НА НАРЕДБА ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КВАЛИФИКАЦИЯ ПО ПРОФЕСИЯТА „МАЛЪК И СРЕДЕН БИЗНЕС“

№	Организация/потребител /вкл. начина на получаване на предложението/	Бележки и предложения	Приети/ неприети	Мотиви
	В проведената, в периода от 18.7.2025 г. до 18.8.2025 г. включително, обществена консултация по проекта **е постъпила една бележка и предложение.**			
	Становище от Проактивен персонал ООД от имейл Dr. Hristo Hristozov <hristo@sreda.net> до имейл a.popov@mon.bg 19.08.2025 в 00.04 ч	В представените за обществено обсъждане проекти държавни образователни стандарти за придобиването на професионални квалификации от област на образование „бизнес администрация“ съгласно списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение в раздела за отраслова подготовка много добре са дефинирани десет единици резултати от учене, които са общи за всички професионални направления в тази област на професионално образование. Този модерен подход следва да бъде подкрепен и насърчен и за другите области на професионално образование. Съгласно чл. 5, ал. 2 от ЗПОО професионалното обучение осигурява придобиването на квалификация по професия, по част от професия, актуализирането или надграждането и с по-висока степен на професионална квалификация, какго и достигане на отделни единици резултати от ученето, включени в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професия с оглед на натрупването или трансфера им в процеса на придобиване на квалификация по професията и улесняване на достъпа до пазара на труда. Началното професионално обучение осигурява придобиване на първоначална квалификация по различни степени от професия, по част от професия или достигане на отделни единици резултати от ученето. Продължаващото професионално обучение предлага актуализиране или надграждане по степен на придобитата квалификация по професия или по част от професия. Също така, законът допуска валидиране на	**Приема се за сведение.**	

	професионални знания, умения и компетентности по степени от професия или част от нея, както и на достигнати отделни единици резултати от ученето, получени чрез неформално обучение или информално учене, с цел достъп до обучение за придобиване на професионална квалификация и улесняване на достъпа до пазара на труда. В нар. 1, т. 3 от ЗПОО се дава легална дефиниция на понятието „част от професия", която е обособена трудова дейност в рамките на съответната степен на професионална квалификация на професията, за която може да се организира професионално обучение, което включва постигането на не по-малко от три единици резултати от учене, определени в държавния образователен стандарт за придобиване на квалификация по професията, като поне една единица резултати от учене е от специфичната професионална подготовка. Актуалната нормативна уредба позволява на обучаемия сам да структурира в съдържателен и времеви аспект придобиването и актуализирането на професионалната си квалификация съобразно изискванията на пазара на труда, личното кариерно развитие и разполагаемите лични ресурси (пари, време). Анализът на ЗПОО налага извода, че дистинктивното структуриране на отделни ЕРУ от знания, умения и компетентности в ДОС е от решаващо значение за придобиване на различни степени с надграждане въз основа на таксономията на БЛУМ, на части от професия или на достигане на отделни ЕРУ, както и натрупването и трансфер на достигнати ЕРУ. По наше мнения, предвиждането на единна отраслова подготовка за цялата област на образование „Бизнес администрация“ в тези проекти за ДОС благоприятства ефективното използване на тези прогресивни законови възможности - надграждането на едни знания, умения и компетентности в различните степени в рамките на една област на образование (в смисъла на таксономията на Блум), формирането на смислени части от професия или стремеж за достигане на отделно ЕРУ, което надгражда вече достигнати ЕРУ. 2. В представените за обществено обсъждане проекти държавни образователни стандарти за придобиването на професионални квалификации от област на образование „бизнес администрация“ в отрасловата подготовка са дефинирани смислено и ясно няколко ЕРУ, които имат ключово значение за всички области на професионално образование - ЕРУ 5. Устойчиво икономическо развитие и зелени умения и ЕРУ 6. Правна грамотност за бизнеса и администрацията. Препоръчваме текстовете на тези две ЕРУ да бъдат прехвърлени в общата отраслова подготовка като отделни ЕРУ, след известна редакция. 2.1. Предложение за преместване на ЕРУ 5. Устойчиво икономическо развитие и зелени умения от отраслова професионална подготовка в общата професионална подготовка	**Не се приема.**	Противоречи на чл. 28 от ЗПОО, регламентиращ общата професионална подготовка

През ноември 2020 г. Съветът на ЕС прие серия от препоръки, насочени към адаптирането на професионалното образование и обучение (VET) във всички области на професионално образование към новите предизвикателства. „Оснабрюкската декларация“ подчертава ролята на VET за икономическото възстановяване и справедливия преход към дигитална и зелена икономика (https://www.bmbf.de/SharedDocs/Downloads/de/2022/221212-osnabrueck-declaration.html). Освен това бяха приети препоръки, които целят да гарантират, че преходът към климатична неутралност е справедлив и приобщаващ, както и че образованието и обучението във всяка една област на професионално образование осигуряват умения и знания за устойчиво развитие и зелено бъдеще (https://eur-lex.europa.eu/legal- content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022H0627(04); https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0627%2801%29&qid=1680534632382; https://eur- lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2022%3A108%3AFrN).

През 2022 г. CEDEFOP - Европейският център за развитие на професионалното обучение - публикува няколко ключови доклада и инициативи. Те включват фокус върху дигиталния преход, развитието на уменията и бъдещето на професионалното образование и обучение (VET) в Европа. Според доклада на CEDEFOP от 2022 г. професионалното образование е необходимо да развива два вида умения за постигане на целите на устойчивото развитие и зеления и цифров преход в различните професионални сектори:

1. Технически умения - необходими за адаптация или прилагане на стандарти, процеси,

услуги, продукти и технологии за опазване на екосистемите и биоразнообразието, намаляване на консумацията на енергия, вода и друго изчерпаеми ресурси. Техническите умения могат да бъдат специфични за професията/ отраслови или между-секторни и

следователно да бъдат включвани в ЕРУ от отрасловата и специфичната професионална подготовка.

2. Трансверсални умения - свързани с устойчиво мислене и действие във всички аспекти на живота и работата, каквито се предлагат в текстовете на ЕРУ 5. Устойчиво икономическо развитие и зелени умения и следва да бъдат включени в общата професионалната подготовка.

Трансверсалните компетентности имат за цел да създадат общо разбиране за устойчиви и зелени практики в ежедневието, така че да се развива чувствителност и нагласа максимално рано в живота (CEDEFOP 2022: https://www.cedefop.europa.eu/en/content/annual-report-2022). В антология с вдъхновяващи практики от зеления преход в професионалното образование и обучение. Работната група към Европейската комисия посочва, че зеленият

преход насърчава професионалното образование и обучение да поеме по нови, по-модерни и устойчиви пътища. Професионалното образование и обучение не само реагира на промените в пазара на труда, но и следва да се превърне в двигател на промяната, като развива нови нагласи, умения и поведения. (Професионалното образование и обучение и зеления преход: Антология на вдъхновяващи практики, 2024: Работна група на Европейската комисия по въпросите на Професионалното обучение и образование и зеления преход: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/563e7699-7ae8-llef-bbbe-
01aa75ed71al).

Устойчивото развитие представлява ключова концепция в съвременното общество, насочена към балансираното взаимодействие между икономическите, социалните и екологичните фактори. Поради своята комплексност и всеобхватност, темата следва да бъде интегрирана както в общата професионална подготовка, така и в отрасловата професионална подготовка в рамките на професионалното образование и дори в специфичната подготовка (например редуциране на хартиения документооборот и замяната с електронни документи).

В общата професионална подготовка - целта е формиране на базова култура и ценностна система, свързани с устойчивото развитие. Учениците трябва да придобият познания за глобалните предизвикателства (изменение на климата, изчерпване на ресурси, социална справедливост) и да развият умения за отговорно поведение в личен и професионален план.

По този начин се изгражда обща нагласа за осъзнато участие в трудовия и обществения живот.

В отрасловата професионална подготовка - устойчивото развитие следва да се разглежда в контекста на конкретната професионална област. Всяка специалност има специфични възможности и отговорности за прилагане на устойчиви практики. Това осигурява на бъдещите специалисти практически умения за прилагане на принципите на устойчивото развитие в реалната работна среда.

Интегрирането на устойчивото развитие в двете равнища на професионалното образование е необходимо условие за подготовката на компетентни и социално отговорни кадри. Общата професионална подготовка изгражда основни знания и нагласи, а отрасловата професионална и специфичната подготовка развива специфични компетентности, приложими в конкретната професионална практика. В специфичната професионална подготовка то може да придобие реално практическо измерение. Общата подготовка изгражда ценности, отрасловата дава контекст, а специфичната развива конкретни професионални умения за устойчиви практики.

	Предлагаме следната редакция на ЕРУ, което да бъде включено в общата професионална подготовка: ЕРУ № 3 Устойчиво развитие и зелени умения Резултат от учене 5.1 Прилага принципите на устойчиво развитие в икономическата дейност Знания• Обяснява дефинициите за устойчиво развитие според нормативните документи • Обяснява концепцията за кръгова икономика според нормативните документи • Познава Целите за устойчиво развитие на Организацията на обединените нации (ООН) • Познава концепцията за корпоративна социална отговорност • Изброява стандартите, свързани с устойчивото развитие, приети и утвърдени от Българския институт по стандартизация. и хармонизирани европейски стандарти (EN), които са публикувани в Официалния журнал на Европейския съюз (OJEU) Умения • Използва устойчиви практики при работа с материали и управление на процесите • Избира методи за оптимизиране на ресурсите с цел намаляване на отпадъците • Прилага възможностите за внедряване на екологични иновации в стопанската дейност Компетентности • Ефективно прилага устойчиви и екологосъобразни методи и действия в икономическите процеси, които отговарят за ефективното използване на ресурсите, но адаптират решенията към спецификите на бизнеса, при спазване на националните стандарти в областта на устойчивото управление Резултат от ученето 5.2 Спазва изискванията за устойчиво развитие при стопанската дейност Знания• Познава нормативната уредба, свързана с устойчивото развитие • Посочва въздействието на стопански дейности върху устойчивото развитие Умения • Спазва изискванията за намаляване на въглеродния отпечатък на фирмата • Изпълнява процедури за правилно управление на отпадъците и рециклиране • Прилага критерии за оценка на бизнес проекти за съответствие с целите на устойчивото развитие		

Компетентности • Отговорно спазва изискванията за устойчиво развитие при изпълнение на икономически дейности
Критерии за оценяване на
ЕРУ Част по теория на професията:
• Точно и вярно представя основните изисквания за
приложение, принципите на концепцията за устойчиво развитие и зелената икономика
Част по практика на професията:
• Описва конкретни действия и мерки за гарантиране на
устойчивост в работата на организацията и опазване на околната среда
Средства за оценяване Част по теория: писмен изпит
Част по практика: изпълнение на практическа задача по индивидуално практическо задание

2.2. Предлагаме преместване на ЕРУ 6. Правна грамотност за бизнеса и администрацията от отрасловата професионална подготовка в общата професионална подготовка
Правната грамотност трябва да бъде двустепенно интегрирана като ЕРУ в предложените държавни образователни стандарти - обща подготовка, която изгражда базови правни знания и умения за всеки професионалист и отраслова подготовка, която да адаптира тези знания към конкретната професионална сфера, като дава практически умения за спазване на секторното законодателство. Общата правната грамотност трябва да бъде част от общата професионална подготовка образование, защото:
• изгражда правна култура и гражданска отговорност,
• подготвя младите хора за реални трудови отношения,
• намалява рисковете от нарушения и злоупотреби,
• подпомага етичната и устойчива практика във всеки сектор.
Включването на това ЕРУ в общата професионална подготовка ще допринесе в значителна степен за развитието на правно създание в бъдеще професионалисти.
Изследванията
показват, че в периода от 1999 година до момента, публично организираните форми, насочени към развитие на правното съзнание, не са особено ефективни (вж. НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР ЗА ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ПРАВНОТО СЪЗНАНИЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОЕКТ 1999 - 2022 г. littps://www.parliament.bg/pub/ncpi/2022080195448_Legal%20consciousness%202022.pdl)

	Предлагаме следната редакция на ЕРУ, което да бъде включено в общата професионална подготовка: ЕРУ № 4 Правна грамотност за стопанската дейност Резултат от учене 4.1 Прилага действащото законодателство и правните норми Знания: • Познава същността на правната норма - същност, структура (хипотеза, диспозиция, санкции), функции и задължителен характер • Познава източниците на правните норми - според правната система; според ролята им в правната система, според съдържанието им и според основния им източник • Описва йерархията на нормативните актове в Република България и правото на Европейския съюз • Описва най-важните основни принципи в административното, трудовото, гражданското и търговското право • Разграничава понятията „санкция“ и „наказание“ според гражданското и административното право • Познава основните права и задължения на икономическите субекти според действащите правни норми в търговското и договорното право Умения • Тълкува правна норма според контекста и правния акт • Прилага конкретни правни разпоредби към реален случай • Свързва правилно конкретна задача с приложим нормативен документ Компетентности • Самостоятелно прилага правни норми, отчитайки йерархията на нормативните актовете и спецификата на конкретната професионална ситуация 3. Предлагаме в общата професионална подготовка ЕРУ 1 да се добави следният резултат от учене, предлагащ знания и умения свързани с оказването на първа помощ: Резултат от учене: Оказване на първа помощ Знания• Познава целите, значението и основните понятия в първата помощ • Разбира ролята на първия реагиращ • Познава правните и етичните аспекти на оказването на първа помощ • Познава симптомите на най-честите инциденти при дейността на предприятието • Познава основните жизнени функции, способите за тяхната проверка и позиции за възстановяване;		

	• Познава съдържанието и предназначението на аптечката за първа помощ • Познава основните процедури за първа помощ; • Познава начини за комуникация с пострадали и техните близки, включително и с лица със зрителни/слухови увреждания при оказване на първа помощ Умения • Успокоява пострадалите • Прави оценка на ситуацията и безопасност • Прави проверка на мястото на инцидента • Повиква спешна помощ • Разпознава симптомите и прилага техники за оказване първа помощ при задушаване, безсъзнание, изгаряния, кръвотечения и рани, хранителни алергии, отравяния, електрически инциденти и други • Управлява стреса и психическите реакции Компетентности • Действа професионално и организирано при оказване на първа помощ на клиентите/гостите и персонала Критерии за оценяване на ЕРУ: Част по теория на професията: • Познава видовете аварийни ситуации и плановете за евакуация • Знае спецификата на евакуация на лица с увреждания и инфекциозни инциденти • Познава основите на пожарната безопасност • Познава изискванията за обслужване на „рискови клиентите/гостите“ • Познава охранителните процедури при работа с вещи на клиентите/гостите, материали и оборудване • Познава симптомите на най-честите инциденти при предоставянето на туристически услуги • Познава основните жизнени функции, способите за тяхната проверка и позиции за възстановяване; Част по практика на професията: • Реагира правилно в симулирана аварийна ситуация • Оказва съдействие на гост при евакуация • Разпознава симптомите на основните състояния при инцидент и прилага техники за оказване първа помощ Средства за оценяване: Средство 1: • Част по теория: писмен изпит Средство 2: Част по практика: изпълнение на практическа задача по индивидуално практическо задание		

	4. Предлагаме в ЕРУ 2 от обща подготовка да бъде включен резултат от учене, свързан с развитие на грамотност за работа с данни, която е актуално за всяка област на професионално образование. . В общата професионална подготовка • Съдържание и цели • Основни понятия за данни - видове данни, структура, източници. • Събиране и въвеждане - как да се въвеждат и проверяват данни за точност. • Работа с таблици и базови анализи - използване на електронни таблици • Визуализация - графики, диаграми, таблично представяне. • Етика и сигурност на данните - защита на лични данни, поверителност, отговорно използване. Очаквани резултати Всеки ученик развива базова компетентност за работа с данни. Умения за критично мислене - оценка на надеждност и достоверност. Осъзнаване на значението на данните за вземане на решения. В отрасловата професионална подготовка съдържание и целите на развитието на грамотността за работа с данни да бъде адаптирано по сектори, като Очаквани резултати са • Учениците могат да прилагат умения за обработка и анализ на данни в контекста на своята професия. • Повишава се качеството на професионалните решения (напр. чрез използване на реални показатели). • Подготовка за работа в дигитализирана и базирана на данни среда. Обща професионална подготовка дава базови умения за разбиране, обработка и етично използване на данни. Отраслова професионална подготовка —надгражда с конкретни приложения според професията и сектора. Така грамотността за работа с данни се превръща в ключова компетентност, която подготвя учениците едновременно за живота в информационното общество и за успешна професионална реализация.		